

Jogos igények — korlátozott lehetőségek

LÁTOGATÓBAN ÚJPEST MŰVELŐDÉSI HÁZAIBAN

Hárman a park útkereszteződésében beszélgetnek tökmagot meg sztyolát rágsálva. Vagy csak lökdösődnek? A gypszyonyegen nyolc-tíz srác labdát rugdos, ketten a szobor tövében napoznak, a lányok a hinta körüli padokon ülnek, vagy öten a pingpongozókat nézik. Szokványos kép. Újpest, Pozsonyi utcai lakótelep. „Szellem-telep”. Gunyorosan így nevezik, mert az egykori öreg temető helyén épült. Három éve költöztek be az első lakók, óriási többségük Budapest távoli kerületeiből jött. Ma már ők is újpestieknek számítanak. Azok is.

— Mi a mai programotok?

— Ezt hogy érted?! — törli le meglepett mozdulattal szájáról a tökmag-héj maradékát az egyik fiú.

— Hát, egész nap itt álltok?

— No, nem. — Majdnem sértődött a hangja. — Délután moziba megyünk.

— Melyikbe?

— A Szabadságba.

— Ide a szomszédba, a gyapjúszövő művelődési házába, az Adyvá vagy a Derkovitsba nem jártok?

— Legfeljebb, ha jó filmet játszanak, vagy tánc van.

— Melyik az Ady? — szól közbe, érdeklődés nélkül, végre még egy srác.

*

— Nézd, a lakóterületi munka igen bonyolult. Érezzük, tudjuk ezt, különösen, amióta felépültek az új telepek. Éppen a Pozsonyi utcában vagy másfél évvel ezelőtt a fiatalok maguk hozták létre egy pinceklubot. Akkor jötték hozzánk segítségért, amikor már állt a harc. Tehetetlenek voltunk. Az idős lakók a nyugalmu-

kat, a csendjüket féltették, a HKI raktárnak követelte a pincét. Az a klub megszűnt. De Újpesten van 15—20 ifjúsági klub, s ezek mindegyike — az Izzó belső klubja kivételével — területre is dolgozik. Tavasszal a kerületi pártbizottsággal együtt végzettünk egy felmérést. Akkor 15 klub működött, közülük öt már megszerzte a „kiváló” címet is. Azóta megnyílt a Falemezművek klubja, épül a 22-es MŰM-intézet és a kerületi KISZ-vezetők klubja a Bán Tibor utcában.

Kemény Laci a KISZ kerületi bizottságának titkára. Sorolja az adatokat, a tényeket, a gondokat, vázolja a lehetőségeket, a terveket. Jól ismeri a klubokat, a művelődési házakat, vezetőiket. Nem tudom, mi a helyzet más kerületekben, de Újpest előkelő helyen állhat a művelődési intézmények számát tekintve. Minden harmadik-negyedik utcában akad egy. A tavaszi felmérés szerint majdnem mindegyiknek van egy ifjúsági klubja is. Akkor tíz üzemi, három iskolai, egy tanácsi területi és egy óvónői működött. Programjaikon általában 30—40 fő vett részt, koncerteken, táncstelen több mint száz. 50—60 fős tagságukat többségben munkásfiatalok alkotják. A számok szépek. A baj csak az, hogy másfél év alatt 6 üzemi klub szűnt meg, főleg azért, mert nem akadt alkalmas vezetője. Kevés a rátermett klubvezető.

— A *Derkovits Gyula Ifjúsági Klub* kizárólag területre dolgozik. Azt szeretnénk, ha ez „módszertani” klub lenne, olyan „boszorkánykonyha”, ahol eredményesen kísérleteznek, és amely átadná tapasztalatait, rendezési, vezetési elveit, műsoranyagait a többieknek. Természetesen amellet, hogy kielégíthetné közel

500 tagjának igényeit. Mellette talán létrehozhatunk területi KISZ-szervezetet is.

Hosszú beszélgetés után sem alakul ki bennünk tiszta kép arról, nyújt-e tevékenységi, szórakozási lehetőséget Újpest azoknak a fiataloknak, akik itt élnek, de nem itt dolgoznak. S egyáltalán, kell-e, hogy nyújtsjon? Vajon a lakóterület vagy az üzem, az iskola adta lehetőségekkel élnek inkább a fiatalok?

*

Egyesült Izzó. Az épületeken nagy számok. Különbözik ki találná meg őket? A portán az újságíró-igazolványom mutatom fel. Benne francia és orosz nyelvű feliratok; a protokollosztályra vezetnek a KISZ-bizottság helyett. Ki tudja milyen magas rangú vendég lehetek?! Ott rövidesen kiderül, hogy magyar állampolgár vagyok, felballaghatok az első emeletre, a KISZ-esekhez.

— Nincs pontos képünk arról, hol töltik a fiatalok a szabad idejüket, illetve... Itt rengeteg lehetőség van. — *Samarjai Endrénével* beszélgetek. Fiatal, csinos asszony, ő a bizottság propaganda- és kulturális felelőse. Segítőkész. Tájékozódó, majd aggályoskodó kérdéseimre igyekszik kielégítő feleleteket adni. Kétezer KISZ-tagjuk van, de legalább még egyszer ennyi fiatal dolgozik csak itt, a központi telepen. Sokan laknak Újpesten, a hagyományos szakmák apáról fiúra szállnak, egész család dolgoznak a gyárban. Persze, vannak bejárók is szép számmal. Munkásszállásuk nincs, sokan laknak IBUSZ-lakásokban, albérletben. Két klubja van, az egyik, a belső, az irodaépületben. Jól felszerelt, és gazdag programmal várja a fiatalokat. Mindennap akad valami szervezett műsor. Az alapszervezetek ott tartják a taggyűléseiket, rendszerint összekapcsolva valamilyen könnyebb programmal. A klubba hatvanan férnek be. A másik klub az üzemen kívül van. Területre annyiban dolgozik, hogy oda járnak az iparitanulói-intézet fiataljai is. Végül megemlítem, hogy a vállalatnak van strandja, amit dolgozói kedvezményesen látogathatnak.

Számolni kezdek. Ha minden nap dugig telve van mindkét klub, és mindig teljesen mások a résztvevők, akkor is egy KISZ-tag egy hónapban csak egyszer juthat be a klubba. De ez nem így van. Természetes, hogy az aktívabb, az érdeklődőbb réteg tölti meg mindennap a klubokat. Mennyi lehet a számuk? S mit csinál a többi fiatal, a KISZ-en kívüli kétezer? Találhat-e hasznos, kollektív elfoglaltságot — ha egyáltalán keres — a lakóterületén? Mert bármily sokat áldoz is ilyen célokra az üzem, a számokból kiderül, hogy az kevés. De hát nem is feladata mindeki igényének kielégítése.

Kemény László
kerületi KISZ-titkár

Általános iskolások a Duna Cipőgyár ifjúsági klubjában

— Sajnálom, hogy nem tudtam segíteni — búcsúzott a fiatalasszony. S valóban, telve kétségekkel jöttem el az Izzóból. Lehet, hogy mondvacsinált probléma görcseinek megoldását keresem?

*

— Mi területre dolgozunk, 463 tan-
gunk van — mondja *Balázs Margit*.
Közel három éve irányítja a *Derkovits ifjúsági klub* munkáját. Közben elnyerték a „kiváló” címet. A ház kicsinek bizonyult, már nem növelheti tovább a taglétszámát. Elbeszéltem neki a Pozsonyi utcai beszélgetést, elmondom, milyen kérdésre keresem a választ.

— Jogos a kérdés feltevése. Tavasszal sok üzemi klubot végigjártam, több címre már hiába mentem, nem találtam semmit. De ez benne van a jelentésben is. Tudod, nem foglalkoztatnak, mint ahogy mi sem, tömegeket. Befogadóképességünk véges, ha pedig a program nem találkozik az igényekkel... Nos, meghal a klub. Még az üzemekben is, ahol száz és száz fiatal dolgozik. Mért nem találkozik? Felkészületlen a klubvezető, elégtelen a felszerelés? Hol ez, hol az. De ok lehet a számos kötöttség is. Az ifjúsági klub — a miénk is, csak nagyobb méretekben — valójában egy-egy művelődési ház egyik szakköre. Lényegesen nagyobb gondot nem fordíthatnak rá, mint a többire.

— Ti hová tartoztok?

— Az Ady Endre Művelődési Házhoz. Csak bizonyos kérdésekben vagyunk önállóak.

— És milyen kapcsolatokat van a KISZ-bizottsággal?

— Jó. A lényeges dolgokat megbeszéljük. Persze a terveinket egyeztetni kell az Adyval, a programokhoz jóváhagyást kell kérnem, és számításba kell venni, hogy művelődési ház vagyunk. Ez elsősorban anyagi megkorlátásokat jelent, de gondolom ez most nem érdekes, másutt is folyik a vita, rentábilisnak kell-e lennie a kultúra terjesztésének.

— Tudjátok, hogy kik járnak ide?

Szerencsém van, a kérdésre pontos statisztika kerül elélem. A tagság 60 százaléka fiú. A kormegoszlás fiúknál, lányoknál azonos, legtöbbször 18 és 22 év közöttiek, azután a 16—18 évesek következnek, majd a 22 év felettiek. Akad néhány általános iskolás is, nyolcadikosok. A tagok 42 százaléka a kerületben lakik, és itt is dolgozik, 33 százaléka itt lakik, de másutt dolgozik, 6 százaléka nem újpesti lakos, de a kerületben dolgozik, a többiek csak a klub köti Újpesthez. Ezek száma igen magas, 19 százalék. Azért — kapom a magyarázatot —, mert máshonnan vették át például a versenytánc-csoportot is, s a tagok között csak egy újpesti akad.

Tehát a tagok 49 százaléka újpesti üzemekben dolgozik, újpesti iskolákba jár, mégis a területi klub a kedvencük. S ha az „idegeneket” leszá-

mítom, ez az arány 59—60 százalékra nő.

*

Sajnos a *Némety Ernő Művelődési Ház* — ez található a Pozsonyi utca szomszédságában — igazgatónője szabadságon van. *Győri László* csak pár hete dolgozik itt, nem ismeri a helyi viszonyokat. Van ifjúsági klub, a gyapjúszővő 30—40 fiatalja rendszeresen látogatja. Főleg fiúk.

— Úgy tudom, a lányok nem szívesen járnak ide. Miért? Talán nem tartják megfelelőnek a társaságot. A környékről a táncestekre, a filmvetítésekre jönnek fiatalok, több helyen, a lakótelep mellett is, plakátokon hirdetjük a programunkat. Az üzemi KISZ-bizottságával nagyon jó a kapcsolatunk.

Ez minden, s ezért nem okolhatom a beszélgetőpartnert.

*

— Minden csütörtökön a KISZ-eseké a ház. Örülök, hogy jól érzik itt magukat.

Elégedettség csendül ki *Hlatki Jánosné* hangjából, s gyorsan hozzáteszem, jogosan. A *Duna Cipőgyár ifjúsági klubjának* híre van a kerületben. A programokat egy-egy alapszervezet készíti elő, bonyolítja le.

— Fontos az öntevékenység és az is, hogy magukban legyenek a fiata-

lok, ne gyámkodjunk örökké felettük. Rendeztünk KISZ-esküvöket, névadókat, itt tartják a taggyűléseket, a politikai foglalkozásokat, a találkozót, a klubdelutánokat és természetesen a táncesteket is. A Duna „női” üzem, arra is gondoltunk, hogy legyenek fiúk. Nagyon jó a kapcsolatunk a flottilla honvédeivel.

A szorosan vett ifjúsági klubnak 170 tagja van, közülük 84 „dunás”, 30 ipari tanuló, a többi a környező üzemekből, illetve a lakóterületről jár ide. A fiatalok magukénak érzik a házat, már gyermekkoruktól. Tucatnyi szakkörben 320 gyermeket foglalkoztat a művelődési ház. Igen, a lehetőségekhez képest itt ideális a klubélet, a KISZ és a művelődési ház, kapcsolata. De... A gyárban jóval több fiatal dolgozik, mint amennyi beférhet a házba. És mennyien élnek a környékén?

*

A Dalos Ida Művelődési Ház a Magyar Pamutiparé. Az ifjúsági klub másfél évvel ezelőtt alakult, kezdetben minden jól ment... Most újra kell éleszteni a klubot.

— Úgy gondoltuk, hogy fele-fele arányban lesznek az üzemi és a területi fiatalok — magyarázza Terbócs Lászlóné, a ház igazgatója —, de hamarosan „elszaporodtak” a területi fiatalok. Ők nehezebben fegyelmezhetők, néha botrányt csináltak, az üzemi lányok elmaradtak.

— Itt 1400 fiatal dolgozik, a többségük lány — veszi át a szót Lay Gyuri, a gyár KISZ-titkára. — Sok a vidéki lány, Szabolcsból, Hajdúból is. Szálláson laknak. Nagyon fontos, hogy programot biztosítsunk a számukra. A területen élő fiúkat is szeretnénk bevonni, de annyi bajt, gondot okoznak. Sajnos, ahol megjelenik a sör... De kirándulásokon is balhéztak már. Persze, azért ezek híre eltűzött.

— És mit csinálnak a lányok?

— Be-bejárnak a művelődési házba, de kevesen. Gátlásosak. Különbözőben minden pénteken kötetlen a program, maguk alakíthatnák a szórakozási formát, mi segítünk.

— Két fő probléma van — veszi át a szót ismét Lay Gyuri.

És ismét találkozom az érdeklenséggel, a közömbösséggel, ami a magyarázat szerint abból is fakad, hogy sok a lány, s ők nem önmaguk társaságát keresik, másrészt újra elhangzik: az idősebbek nem szeretik, ha a fiatalok hangoskodnak körülötting. Túl szigorúak velük szemben, gyakran alaptalanul vádolják őket, így azután együtt nem érzik jól magukat.

*

Visszatértem Kemény Lacihoz, a kerületi bizottságra. Úgy éreztem, a terület ismerőjével közösen kell értékelnem az összegyűlt anyagot.

Milyen alapvető problémák vetődtek fel?

A fiatalok többsége, de legalább közel fele, a lakóterületen keresi a szabad idő eltöltésének lehetőségeit. A művelődési házak, a klubok azonban üzemekhez kötődnek, ami nem jelent elzárkózást, de tágra nyílt kapukat sem.

A klubok „fiúsak”, még a női üzemeknél is. (De az idősebb korosztályoknál, sőt a nyugdíjasoknál is. A férfiak még eljárnak a művelődési házak rendezvényeire, be-beülnek a klubszobákba, a nők csak elvétve.)

Kicsi a klubok befogadóképessége, lényegében csak egy „válogatott” társaság igényeit tudják kielégíteni.

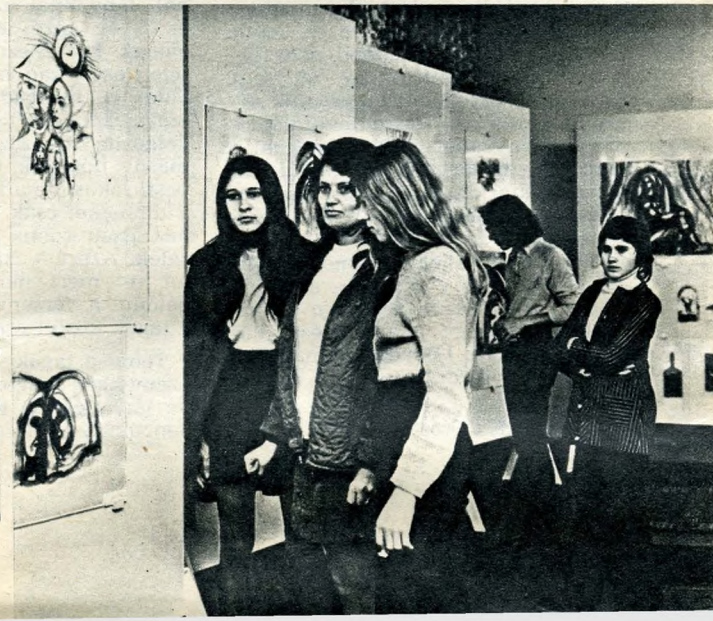
Keves a jól felkészült, rátermett klubvezető.

Az idősebbek és a fiatalok nem szívesen szórakoznak együtt, főleg az idősebb korosztály részéről nagy az idegenkedés.

— Kezdjük a végén — mondja Kemény Laci. — Azért, mert épp az elmúlt hetekben ismét problémát okozott ez az idegenkedés. A történetben nem említék neveket, helyszínt. A körzeti pártszervezetek helyiségeit szeretnénk felhasználni ifjúsági foglalkozásokhoz is. Ennek elvi akadálya nincs, egyetértenek vele a kerületi pártbizottság vezetői is, de... A fiatalok hangosak, rendetlenek, felfordulást csinálnak... Most idéztem

Képek Újpest művelődési házainak életéből

egyedek gondnokokat, idősebb párttagokat. A fiatalok fiatalok. Bizonyos, hogy nem ülnek órákon át egy helyen, s igaz, hogy esetleg hangosabban hallgatják a rádiót, a magnetofont. Megtöltik maguk körül a világot. Mit tegyünk? Ha egy-egy szombaton késő éjszakáig szól a beatzene valamelyik művelődési házban, a környék lakói kihívják az URH-s kocsit, hogy a fiatalok „randalíroznak”. Ezeket azért mondom, mert nem egyedi esetekről van szó. És nem tudom megmagyarázni ezt az értetlenséget. Az idősebbek maguk idegenítik el magukat a fiataloktól. Nem mondom, hogy ez általános, de sajnos gyakori. Így aztán helyet is nehéz találni. A meglévő klubok befogadóképességét nem lehet tovább növelni. Nem is lenne értelme. A klub addig klub, amíg tagjainak száma nem lép túl bizonyos határon. Tehát mind több klubot kellene létrehozni. Ehhez azonban helyiség kellene és vezető. A Derkovits, ha valóban boszorkánykonyha lesz, kinevelhet majd vezetőket, akiknek útravalót is ad. De helyet mi nem tudunk teremteni, megoldást csak a tanácsi szervek megértésétől, segítségétől várhatunk.

Órákig beszélgettünk, meditáltunk. Magukat a gondokat, azok okozóit, a helyzetet jobban, alaposabban kellene feltárni, hogy a kivezető utat is megtaláljuk. Mert csak kívánni, követelni még több klubot meddő dolog lenne, amíg nem találunk magyarázatot a lányok visszahúzóására, amíg a programok és az igények nem találkoznak jobban, amíg a lakóterületről jelentkező fiatalok elsősorban táncpartnernek kellene. Valahol ott a hiba, hogy minden kívülről jövőt idegennek tekintenek. Az iskolai klubokba nem mehetnek az üzemi fiatalok, a diákok nem szívesen mennek a gyárakhoz kötődő művelődési házakba, a lakóterületiek sem. Ha mégis, leggyakrabban abból keletkezik az ellentét, hogy egyik vagy másik csoport más erkölcsi, viselkedési normákat, szabályokat követ. Valóban? Látszólag igen.

Egy bizonyos: a fiatalok igénylik a szabad idő hasznos eltöltésének ezeket a lehetőségeit, formáit; az igényeik nem járnak a fellegekben és kielégítésükért maguk is hajlandók dolgozni. Ezt az igényt és a tenni akarást is alaposabban, rétegekre bontva is fel kellene mérniük KISZ-bizottságainknak, hogy elképzeléseik, terveik szilárd alapokon álljanak. Ilyen tervek birtokában pedig művelődésügyi szerveink bizonyára jobban megértenék: az igények jogosak, megalapozottak, s a kielégítésükre fordított energia, pénz szükséges és jól kamatozó befektetés.